

Poznámky k rozšíření orchidejí na Osoblažsku

ZUZANA MRUZÍKOVÁ

Moravskoslezská pobočka ČBS, Zámecká 3, CZ-757 01 Valašské Meziříčí; e-mail: mruzikova@seznam.cz

Úvod

Nemohu začít jinak než pro mě nezapomenutelným tvrzením, kterého se mi dostalo v odpověď zhruba před šesti lety, když jsem pátrala po tom, jestli a jaká jsou data o orchidejích na Osoblažsku, pokud se jim někdo věnuje – ona odpověď byla, že tam žijí lvi a široko daleko tam nikdo nic nedělal. Není to pravda.

Starší informace o flóře Osoblažska pocházejí většinou ze souhrnných studií v rámci popisů květeny Nížkého Jeseníku a přilehlých území nebo severní Moravy a Slezska – např. práce Jaroslava Veselého (Veselý 1954), Františka Krkavce (Krkavec 1958), Jiřího Vichereka (Vicherek 1960, 1962), Roberta a Zdenky Neuhäuslových (Neuhäusl & Neuhäuslová-Novotná 1969a, 1969b), nebo z výsledků floristického kurzu konaného v roce 1989 (Hradílek 1999), ze kterých můžeme čerpat také první informace o vstavačovitých v tomto území. Z prací zaměřených přímo na studium orchidejí jsou důležité zejména dvě – první Josefa Dudy, Emanuela Opravila a Bohumila Šuly (Duda et al. 1993), druhá od Matildy Jatiové a Jindřicha Šmitáka (Jatiová & Šmiták 1996). Řada údajů z území v nich však chybí.

Z posledních deseti let najdeme drobnější zmínky o výskytu vstavačovitých na Osoblažsku např. v článku Aleše Pečinky a Zuzany Dočkalové (Pečinka & Dočkalová 2004) nebo publikacích Leo Bureše a kol. (Bureš et al. 2003, 2004, 2007). Novější údaje o jejich výskytu v území prozatím nebyly souhrnně publikovány.

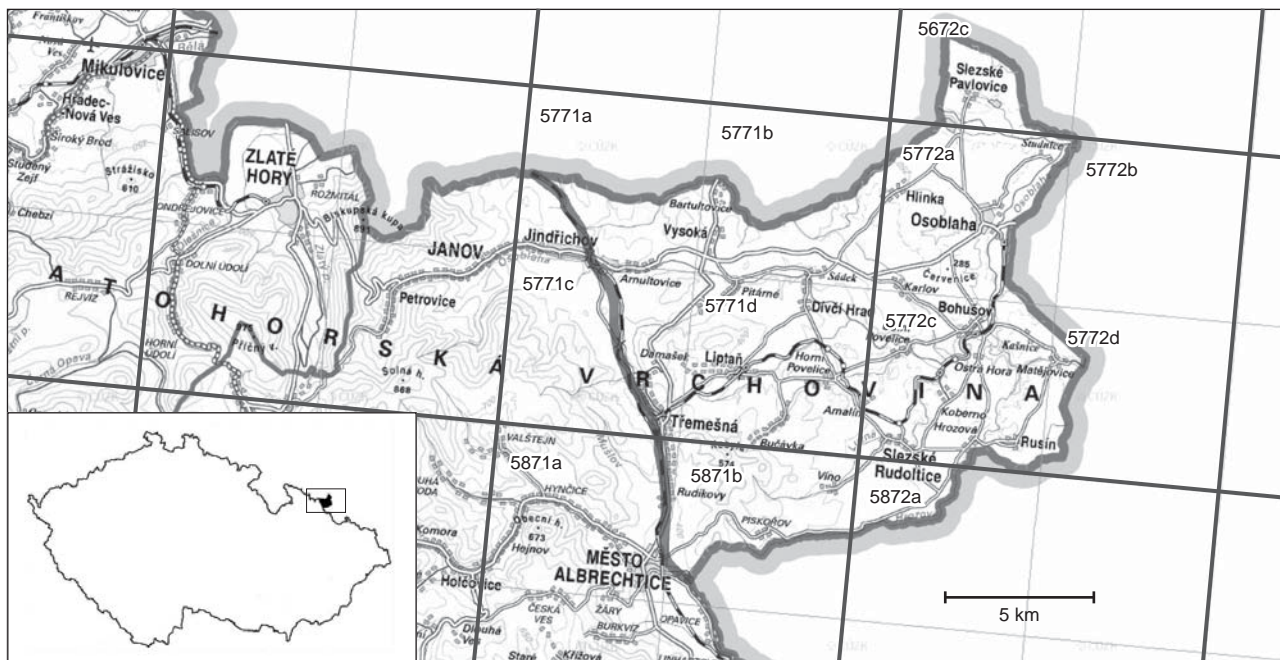
Informace o rozšíření orchidejí dokládají herbářové položky, případně fotografie. Jedná se především o sběry Jany Moravcové-Rajhelové (OVMB). Dalšími, kdo je v území sbíral, jsou např. František Šmarda, Josef Duda, Emanuel Opravil a Bohumil Šula (OP, příp. OLM), Jiří Vicherek a František Kühn (BRNU) nebo Pavel Lustyk (herb. Lustyk). Fotografický materiál bývá uložen u jednotlivých pozorovatelů (např. L. Bureš, Z. Mruzíková).

Charakteristika oblasti

Osoblažský výběžek se nachází v severovýchodní části České republiky v Moravskoslezském kraji v okrese Bruntál a náleží k české části Slezska. Z velké části je Osoblažsko ohraničeno státní hranicí s Polskem, západní hranici lze stanovit přibližně jako spojnicí obcí Město Albrechtice – Třemešná – Jindřichov (obr. 1).

Osoblažsko patří k velmi časně osídleným a zemědělsky využívaným územím u nás. Území bylo v minulosti zaledněno, což se odráží v modelaci terénu a nálezech bludných balvanů. Od západu přechází chladnější oblast navazující na Jeseníky v teplejší na východě (dle Quitta 1971 se jedná o mírně teplé oblasti MT7, MT9 a MT10). V tomto směru také klesá nadmořská výška a lesnatost území.

Vodu z území odvádí řeka Osoblaha, která se svými četnými přítoky náleží k povodí Odry, do níž se vlévá na území Polska. Nejnižší místo v území (cca 203 m n. m.) představuje její soutok s Prudníkem severovýchodně od osady Studnice.



Obr. 1: Mapa zájmového území – Osoblažsko [zdroj mapového podkladu: Národní geoportál INSPIRE, geoportal.gov.cz, zdrojová data: © ČÚZK; upraveno].

Podle fytogeografického členění (Skalický 1988) spadá oblast do fytochorionu 74a. Vidnavsko-osoblažská pahorkatina a náleží do dvou přírodních lesních oblastí (PLO; www1) – na východě je to PLO 32 Slezská nížina, na západě PLO 28 Předhoří Nížkého Jeseníku.

Vzhledem k nadmořské výšce, klimatickým faktorům a geologickému podloží zde víceméně chybí některé biotopy – např. ty s tendencí k rašelinění a těž vápnomilná vegetace. Přesto je Osoblažský výběžek zajímavou mozaikou mnoha různých biotopů. Mimo zástavbu, ve které stojí za pozornost nejružnější zídky a železniční viadukty (případně zřícenina hradu Fulštejna u obce Bohušov), tvoří bezlesí pole, množství trvalých travních porostů (nejčastěji mezofilních ovsíkových a vlhkých pcháčovských luk a sezónně pasených luk a pastvin), vodní plochy a toky. Nachází se zde několik pískoven, ve kterých už ustala těžba a na mnohých místech slouží jako deponie zeminy apod., a také drobné kamenolomy převážně zarůstající vegetací. Lesní celky jsou hlavně smíšené, více či méně charakteru doubrav nebo dubohabřin, přičemž se zde překrývají prvky dubohabřin hercynských a polonských s acidofilními doubravami; místy přecházející v suťové lesy nebo částečně v květnaté či acidofilní bučiny (Chytrý et al. 2010). Břehové porosty kolem řeky Osoblahy a jejich přítoků mají charakter údolních jasanovo-olšových luhů s přechodem do tvrdých či měkkých luhů nížinných řek až dubohabřin, případně kolem rybníků, rybníčků a tůní i mokřadních olšin či mokřadních vrbin (Mruzíková 2011).

Metodika

Příspěvek shrnuje mně známé recentní rozšíření (tj. od r. 2007) na Osoblažsku historicky udávaných orchidejí a je doplněn údaji z floristického minikurzu konaného v roce 2013 (Mruzíková & Hlisenikovský 2014). Některé z níže uvedených údajů mohly být zveřejněny již dříve jako součást diplomových prací (Mruzíková 2008, 2011), v případě ověření již dříve publikované lokality je to uvedeno u konkrétního druhu. V rámci pátrání po herbářových dokladech z Osoblažska byla prozatím provedena revize v herbářích v Bruntále (OVMB), v Olomouci (OL, OLM) a v Opavě (OP). Informace o dokladech v Brně (BRNU) pochází z práce Matildy Jatiové a Jindřicha Šmitáka (Jatiová & Šmiták 1996).

Nomenklatura byla sjednocena dle Seznamu cévnatých rostlin ČR (Daníhelka et al. 2012). Zajmenem taxonu následují kategorie ohrožení v pořadí – stupeň ohrožení podle vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů a podle červených seznamů – na republikové (Grulich 2012) a na regionální úrovni (Sedláčková & Plášek 2005). Mezinárodní akronymy veřejných herbářů se řídí seznamem Index herbariorum (Vozárová & Sutorý 2001).

Poznámky k rozšíření orchidejí

Cephalanthera damasonium [§3, C4a, C2]

Na rozdíl od okrotice dlouholisté je okrotice bílá na Osoblažsku vzácností. Patrně první zmínkou o jejím výskytu v území – u vrchu Vysoká u Bartultovic – je až údaj z floristického kurzu v roce 1989 (Grulich in Hradílek 1999). Novější údaj zmiňuje výskyt u Liptaně (Bureš et al. 2007), ale i přes opakovanou snahu se mi na žádném z uvedených míst její výskyt ověřit nepodařilo. Na lokalitě mezi Liptaní a Horními Povelicemi jsme s Leo Burešem v roce 2010 zaznamenali pouze okrotice dlouholisté, které rostou i u Vysoké. Mezi rostlinami okrotic dlouholistých jsem však v roce 2012 zaznamenala několik poškozených rostlin okrotic bílých na nové lokalitě:

5771c, Pitárné: asi 0,36 km SV vrchu Velký kopec, 50°14'47,3"N, 17°34'41,1"E, 425 m n. m. (20. V. 2012 foto Z. Mruzíková, rev. M. Dančák).

Cephalanthera longifolia [§3, C3, C2]

Okrotice dlouholistá je na Osoblažsku jak v minulosti (1964 leg. E. Opravil, OP; 1975 leg. J. Duda, OLM, OP; 1976 leg. B. Šula, OLM, OP; 1979 et 1992 J. Moravcová-Rajhelová, OVMB; Veselý 1954, Krkavec 1958, Vicherek 1960, Neuhäusl & Neuhäuslová-Novotná 1969a, Duda et al. 1993, Jatiová & Šmiták 1996, Sádlo in Hradílek 1999), tak v současnosti poměrně hojně se vyskytujícím druhem (2008 leg. Z. Mruzíková & P. Koutecký, herb. Z. Mruzíková; Bureš et al. 2003, Mruzíková 2008, 2011). Na příhodných stanovištích v západní části území (v okolí obcí Bučávka, Dívčí Hrad, Horní Povelice, Liptaň, Pitárné, Třemešná, Vysoká) roste roztroušeně až hojně. Je častá v dubohabřinách, místy i v suchých acidofilních doubravách, nezdívka roste i při lesních okrajích na přilehajících loukách.

Dactylorhiza majalis subsp. *majalis* [§3, C3, C3]

Ačkoliv chybí starší písemné údaje o výskytu prstnatců v území (cf. Duda et al. 1993, Jatiová & Šmiták 1996), prstnatec májový pravý se zde vyskytoval i v minulosti, o čemž svědčí např. doklady od Dívčího Hradu (1951 leg. F. Šmarda, OP) a Pitárné (1979 leg. J. Moravcová, OVMB). Na Osoblažsku však nemá mnoho příhodných stanovišť a v území je tak mnohem vzácnější než okrotice dlouholistá nebo vemeník dvoulistý.

5771d, Dívčí Hrad: střídavě vlhká bezkolencová louka J rybníka Pitárno asi 1,05 km JZ od zámku v obci, 50°14'29,5"N, 17°37'18,4"E, asi 305 m n. m., 2 kvetoucí rostliny (5. VI. 2010 foto Z. Mruzíková), 10 kvetoucích rostlin (23. V. 2011 foto Z. Mruzíková).

5771d, Třemešná: pcháčová louka asi 0,64 km VSV od kostela v obci, 50°12'21,3"N, 17°35'05,2"E, 425 m n. m., 5 rostlin (9. VI. 2013 not. Š. Cimalová et coll.; Cimalová in Mruzíková & Hlisnikovský 2014).

Dactylorhiza sambucina [§2, C2, C2]

V minulosti byl možná prstnatec bezový na Osoblažsku rozšířenější – mezi obcemi Liptaň a Horní Povelice rostly obě barevné varianty (1960 leg. E. Opravil, OP), z doubrav kolem Třemešné a Pitárné jej uvádí Jiří Vicherek (Vicherek 1960).

Delší čas jsem podobně jako Kubát (2010a) považovala druh v území za vyhynulý.

Na třech místech Osoblažska, ke kterým se váží novější údaje o výskytu druhu (1999 leg. Pečinka & Dočkalová, OL; 2005 not. A. Cziernik; Pečinka & Dočkalová 2004), se prstnatce opakovaně nedařilo najít. V roce 2013 se nejprve podařilo potvrdit výskyt na lokalitě u Liptaně a nově druh najít asi 150 m severněji od uváděné lokality u Bučávky. Na stráni u Třemešné uváděné Cziernikem rostly jen vstavače mužské (viz poznámky k druhu).

5771d, Bučávka: stráně pod acidofilní doubravou na severním okraji osady, asi 0,9 km SV od kapličky v osadě, 50°12'39,1"N, 17°38'59,8"E, asi 363 m n. m., 2 fertilní a 2 sterilní rostliny (9. VI. 2013 foto Z. Mruzíková; Mruzíková & Hlisnikovský 2014).

5771d, Liptaň: SZ strana remízu, asi 1,3 km JZ od kostela v obci, 50°12'49,7"N, 17°35'14,2"E, 380 m n. m., 15 sterilních rostlin, z toho 1 zaschlá před rozkvětem (17. V. 2013 foto Z. Mruzíková, 7. VI. 2013 not. Z. Mruzíková, M. Hroneš et coll.; Kobrlová & Mruzíková in Mruzíková & Hlisnikovský 2014).

***Epipactis helleborine* agg.**

Agregát sdružuje osmnáct v ČR se vyskytujících taxonů (Daníhelka et al. 2012), z nichž na Osoblažsku se vyskytuje *E. albensis* a pravděpodobně i *E. helleborine*.

***Epipactis albensis* [§2, C2, C3]**

Zatím nejpočetnější populace kruštíku polabského, čítající 15 až 20 jedinců, zde byla zaznamenána před 14 lety u Liptaně (Lustyk et al. 2002). Druh jsem našla ojedinele na dvou jiných lokalitách:

5771d, Dívčí Hrad: pod keři na břehu severní strany rybníka Pitárno, asi 0,86 km Z od zámku v obci, 50°14'42,0"N, 17°37'26,1"E, 300 m n. m., 2 fertilní rostliny (23. VII. 2012 foto Z. Mruzíková & D. Hlisnikovský, rev. P. Batoušek).

5772a, Studnice: pobřežní porost na levém břehu potoka Prudník, asi 0,52 km SSV osady, 50°17'55,2"N, 17°44'22,7"E, 205 m n. m., 1 fertilní rostlina (5. VIII. 2013 foto Z. Mruzíková, rev. P. Batoušek).

***Epipactis helleborine* [-, -, C4]**

Kruštík široolistý byl udáván historicky např. „u kóty 527 Fialkový vrch“ (Veselý 1954) nebo „v lesích na jižních svazích Květnice“ (Krkavec 1958). Recentně jsem ho nezaznamenala, ale během floristického kurzu 1989 (Kirschner in Hradílek 1999) byl nalezen asi 2 km za hranicemi studovaného území u Dlouhého vrchu západně Damašku (tj. osada, která je součástí Třemešné).

Poznámka: *Fialkový vrch* je záhadou. V nových mapách žádné místo na Osoblažsku toto označení nenese, pouze poblíž vrchu Kobyla je místo zvané Fialkovy, které se nalézá JV od vrchu Květnice (kóta 520), o kterém píše Krkavec – pravděpodobně se jedná o shodnou lokalitu.

***Epipactis palustris* [§2, C2, C2]**

Kruštík bahenní rostl v okolí Bohušova – údaje o výskytu pochází z 50. let – (Veselý 1954, Krkavec 1958), kdy zde bylo pozorováno „několik exemplářů na vlhké louce“. Nověji nebyl u Bohušova nalezen, ačkoliv je odsud v Květeně (Batoušek 2010) zmiňován.

Listera ovata [-, C4a, C4]

Historicky (Veselý 1954, Krkavec 1958, Vicherek 1962) i recentně byl bradáček vejčitý zaznamenán např. v Městském lese u Osoblahy. Doložen byl i od Bučávky a Pitárné (1978 et 1979 leg. *Moravcová*, OVMB) a rostl i mezi Ostrou Horou, Matějovicemi a Hrozovou (Krkavec 1958). U Třemešné, kde byla zaznamenaná vcelku početná populace během roku 2008, byla následující rok louka zrytá od prasat a bradáčky se tam znovu najít nepodařilo.

5771c, Třemešná: louka pod lesem, asi 0,94 km SV od kostela v obci, 50°12'38,3"N, 17°34'54,6"E, 395 m n. m., asi 30 sterilních rostlin (9. V. 2008 leg. *Z. Mruzíková*, herb. *Z. Mruzíková*).

5771d, Dívčí Hrad: J rybníka Pitárno pod keři *Salix rosmarinifolia* na okrajích louky a přiléhajícího lesíka, asi 1,05 km JZ od zámku v obci, 50°14'29,5"N, 17°37'19,7"E, asi 305 m n. m., 11 kvetoucích rostlin, 9 sterilních a 2 rostliny s ukousnutým vrcholem (5. VI. 2010 foto *Z. Mruzíková*, not. *L. Bureš*), 9 fertlích, 5 před rozkvětem a 29 sterilních rostlin (23. V. 2011 not. *Z. Mruzíková*).

5771d, Liptaň: SZ strana remízu, asi 1,3 km JZ od kostela v obci, 50°12'49,7"N, 17°35'14,2"E, 380 m n. m., 20 sterilních rostlin (17. V. 2013 foto *Z. Mruzíková*), několik fertlích rostlin (7. VI. 2013 not. *Z. Mruzíková*, *M. Hroneš et coll.*; *Kobřlová & Mruzíková* in *Mruzíková & Hlisnikovský* 2014).

5771d, Liptaň: louka asi 1,27 km SZ od kostela v obci, 0,99 km JZ od vrchu Strážnice, 50°13'40,1"N, 17°35'10,8"E, asi 400 m n. m., 3 fertlích rostliny (7. VI. 2013 not. *Z. Mruzíková*, *M. Hroneš et coll.*; *Kobřlová & Mruzíková* in *Mruzíková & Hlisnikovský* 2014).

5772a, Osoblahy: Městský les u Osoblahy, jižní okraj lesa přibližně S osady Nová Ves, 2 sterilní rostliny (12. IV. 2009 foto *Z. Mruzíková*).

Neottia nidus-avis [-, C4a, C3]

Hlístník hnízdák je další druh, který v minulosti rostl na Osoblažsku – např. v lese SZ Slezských Rudoltic (Neuhäusl & Neuhäuslová-Novotná 1969b) a jehož recentní výskyt není znám, ale vzhledem k nenáročnosti druhu by zde ještě stále mohl růst. V současné době je známa lokalita poblíž sledované oblasti severovýchodně Panského vrchu (kóta 485) západně od Damašku (2010 not. *L. Bureš*, in verb.).

Orchis mascula* subsp. *speciosa [§2, C2, C3]

Ačkoliv Jaroslav Veselý (Veselý 1954) píše o *Orchis mascula* subsp. *genuina*, náležitímu k subspecii *mascula*, patrně se nejednalo o vstavač mužský pravý. Obecný údaj o výskytu na Osoblažsku – „louky na více místech po celém území“ (Veselý 1954) sice může vypadat nepravděpodobně, nicméně ho opakuje i František Krkavec, který o něm píše jako „o poměrně hojném, ale přece jen zasluhujícím ochrany“ (Krkavec 1958). Vstavač mužský znamenán byl doložen od Liptaně, Piskořova, Třemešné (1978 leg. *J. Moravcová*, OVMB) a Pitárné (1979 leg. *J. Moravcová*, OVMB). Recentně je druh nalézán opakovaně především v lesích (Bureš et al. 2007, Mruzíková 2011).

5771c, Třemešná: okraj louky asi 1,47 km SV od kostela v obci, pod břízami vedle lesní cesty na okraji lesa (od Liptaně při modré turistické značce k rozcestí Milovní důl), 50°12'22,5"N, 17°35'39,9"E, 420 m n. m., 6 fertlích rostlin (9. VI. 2010 foto *Z. Mruzíková*).

5771c, Třemešná: lesní okraj pod Panským vrchem, na několika místech roztroušeně, asi 0,75 km JV od kostela v obci 50°11'54,4"N, 17°34'53,7"E, 400–410 m n. m., 1 fertlích a 17 sterilních rostlin (10. VI. 2010 not. *Z. Mruzíková*); asi 0,4 km SV od kostela v obci 50°12'20,8"N, 17°34'44,2"E, asi 350 m n. m. (14. V. 2013 not. *Z. Mruzíková*).

5771c, Třemešná: stráž nad lesní cestou na západním svahu kopce pod Panským vrchem zarůstající janovcem a náletem, asi 0,49 km JV od kostela v obci, 50°12'02,1"N, 17°34'47,1"E, 410 m n. m.,

21 fertálních a 17 sterilních rostlin roztroušeně hlavně v dolní polovině stráně (14. V. 2013 foto Z. Mruzíková).

5771d, Dívčí Hrad: doubrava asi 1,2 km JZ zámku v obci, jižní cíp lesa, 50°14'11,9"N, 17°37'30,0"E, 330 m n. m., 1 fertální rostlina (8. VI. 2010 foto Z. Mruzíková).

5771d, Liptaň: louka asi 1,27 km SZ od kostela v obci, 0,99 km JZ od vrchu Strážnice, 50°13'40,2"N, 17°35'10,7"E, asi 400 m n. m., 4 fertální rostliny (7. VI. 2013 foto Z. Mruzíková, M. Hroneš et coll., Koblrová & Mruzíková in Mruzíková & Hlisnikovský 2014).

5771d, Liptaň: asi 1,96 km V od kostela v obci, pod duby na okraji remízu, 50°13'19,8"N, 17°37'45,5"E, 350 m n. m., 3 fertální rostliny (5. VI. 2010 foto Z. Mruzíková, not. L. Bureš).

5871a, Třemešná: les nad obcí, asi 0,8 km JV od kostela v obci, 50°11'52,3"N, 17°34'55,4"E, 415 m n. m., 1 rostlina (9. VI. 2013 not. Š. Cimalová et coll.; Cimalová in Mruzíková & Hlisnikovský 2014).

5871b, Piskořov: asi 200 m od kapličky na rozcestí k osadě Biskupice, příkopy u silnice po obou stranách vozovky v úseku asi 100 m, 50°10'51,6"N, 17°36'27,6"E, 465 m n. m., 13 fertálních a 18 sterilních rostlin (4. VI. 2010 foto Z. Mruzíková).

***Orchis morio* subsp. *morio* [§2, C1, A2]**

Přibližně před 50 lety rostl vstavač kukačka pravý na mokřích loukách východně Jindřichova (Vicherek 1960). Další údaje o výskytu nejsou známy (Kubát 2010b) a v současné době se v území patrně nevyskytuje.

***Platanthera bifolia* [§3, C3, C3]**

Vemeník dvoulistý často provází výskyt okrotice dlouholisté v lesích na Osoblažsku (mimo společné lokality jsem jej našla také např. v lese mezi Dolními Povelicemi a Bohušovem) a je zde podobně jako v minulosti poměrně hojně se vyskytujícím druhem, o čemž svědčí četné sběry i literární údaje (1951 leg. F. Šmarda, OP; 1964 leg. E. Opravil, OP; 1992 leg. J. Moravcová-Rajhelová, OVMB; Veselý 1954, Krkavec 1958, Duda et al. 1993, Jatiová & Šmiták 1996, Hradílek 1999).

***Platanthera chlorantha* [§3, C3, C2]**

V Městském lese u Osoblahy a východně Ostré Hory vemeník zelenavý zaznamenali Jaroslav Veselý a František Krkavec (Veselý 1954, Krkavec 1958). Ačkoliv je výskyt druhu popisován spolu s předešlým (Jatiová & Šmiták 1996), domnívám se, že se na Osoblažsku smíšené populace nevyskytují, i když na základě pozorování jedinců různých populací *Platanthera bifolia* a popisů v Květeně (Zázvorka 2010) stojí za úvahu výskyt křížence obou druhů vemeníků (*Platanthera* ×*graebneri*).

Závěr

Příspěvek přináší informace o 13 druzích orchidejí, z nichž většina byla z Osoblažska udávána již v minulosti. Dva z těchto druhů jsou v území patrně vyhynulé (*Epipactis palustris* a *Orchis morio*), tři bych označila za nezvěstné (*E. helleborine*, *Neottia nidus-avis* a *Platanthera chlorantha*) a dva lze stále považovat za hojněji se vyskytující (*Cephalanthera longifolia* a *Platanthera bifolia*).

Ze čtverců síťového mapování je druhově nejbohatší čtverec 5771d, kde se nachází jak luční, tak lesní druhy orchidejí. Jeho protipól tvoří do území zcela okrajově zasahující čtverec 5772b a další okrajové čtverce (5672c, 5772d a 5872a), ve kterých je větší převaha polí na úkor lesů, ve kterých převážně nacházíme orchideje v území se vyskytující.

čtverec mapovací sítě → druh ↓	5672c		5771a		5771b		5771c		5771d		5772a	
	H	R	H	R	H	R	H	R	H	R	H	R
<i>Cephalanthera damasonium</i>			X					X	X			
<i>Cephalanthera longifolia</i>				X	?		X	X	X	X	?	
<i>Dactylorhiza majalis</i>					?		?		?	X		
<i>Dactylorhiza sambucina</i>					?		?		X	X		
<i>Epipactis albensis</i>									X	X		X
<i>Epipactis helleborine</i>												
<i>Epipactis palustris</i>												
<i>Listera ovata</i>					?		X	X	X	X	?	X
<i>Neottia nidus-avis</i>							?		?			
<i>Orchis mascula</i>	?		?		?		X	X	?	X	?	
<i>Orchis morio</i>			X									
<i>Platanthera bifolia</i>	?			X	?			X	X	X	X	
<i>Platanthera chlorantha</i>					?						?	

čtverec mapovací sítě → druh ↓	5772b		5772c		5772d		5871a		5871b		5872a	
	H	R	H	R	H	R	H	R	H	R	H	R
<i>Cephalanthera damasonium</i>												
<i>Cephalanthera longifolia</i>							?		X		X	
<i>Dactylorhiza majalis</i>												
<i>Dactylorhiza sambucina</i>												
<i>Epipactis albensis</i>												
<i>Epipactis helleborine</i>									X			
<i>Epipactis palustris</i>			X									
<i>Listera ovata</i>			X									
<i>Neottia nidus-avis</i>			?									
<i>Orchis mascula</i>	?		?		?		?	X	X	X	?	
<i>Orchis morio</i>												
<i>Platanthera bifolia</i>	?		?	X					X	X		
<i>Platanthera chlorantha</i>			X									

Tab. 1: Přehled výskytu jednotlivých druhů orchidejí na Osoblažsku historicky (H) a recentně (R) – X – výskyt v daném čtverci, ? – pravděpodobný výskyt ve čtverci (není-li dostatečně upřesněna lokalita a ta se tak může nacházet ve více čtvercích).

Vzhledem ke stávajícímu stavu krajiny v současné době i do budoucna největší ohrožení pravděpodobně představují vyrývání prasaty, okus zvěří a v případě prstnatců i zarůstání lokalit.

Donedávna jsem recentní výskyt *Dactylorhiza sambucina* na Osoblažsku považovala za velmi nepravděpodobný. Podobně i výskyt *Epipactis albensis* u rybníka Pitárno dlouhý čas unikl mé pozornosti, i když toto místo patří k mnou často navštěvovaným. Vzhledem k těmto skutečnostem a k populační dynamice orchidejí, si zde netroufám vyloučit výskyt některých celorepublikově běžnějších druhů, ani tvrdit, nakolik jsou ohroženy jednotlivé druhy, které se na Osoblažsku vyskytují. I proto si orchideje v tomto území určitě zaslouží další pozornost, monitoring zaznamenaných populací a snahy o jejich zachování, např. podporou managementu lučních lokalit.

Použité zdroje

- Batoušek P. (2010): *Epipactis Zinn* – krušík. – In: Štěpánková J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. [eds], Květena České republiky 8: 439–464, Academia, Praha.
- Bureš L. et al. (2003): Lokalita T0118 Vysoká – Osoblaha – mapování Natura 2000. – Ms. [Depon. in: Ekoservis Jeseníky, Světlá Hora & AOPK ČR, Praha.]
- Bureš L., Burešová Z. et al. (2004): Obnova ekologické stability krajiny na Osoblažsku. – Ms. [Depon. in: Ekoservis Jeseníky, Světlá Hora & AOPK ČR, Ostrava.]

- Bureš L., Burešová Z. et al. (2007): Jižní část Osoblažského výběžku – obnova ekologické stability krajiny a zvýšení její diverzity. – Ms. [Depon. in: Ekoservis Jeseníky, Světlá Hora & AOPK ČR, Ostrava.]
- Danihelka J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- Duda J., Opravil E. & Šula B. (1993): Chráněné a ohrožené druhy v květeně Nízkého Jeseníku a přilehlých území – 2. – *Časopis Slezského zemského muzea, série A*, 42: 137–152.
- Grulich V. (2012): Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. – *Preslia* 84: 631–645.
- Hradílek Z. [ed.] (1999): Materiály ke květeně Nízkého Jeseníku a přilehlých území – Floristický kurz ČSBS v Bruntále (1989). – *Sagittaria*, Olomouc.
- Chytrý M., Kučera T., Kočí M., Grulich V. & Lustyk P. [eds] (2010): Katalog biotopů České republiky. 2. vydání. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.
- Jatiová M. & Šmiták J. (1996): Rozšíření a ochrana orchidejí na Moravě a ve Slezsku. – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha.
- Kubát K. (2010a): *Dactylorhiza Nevski* – prstnatec. – In: Štěpánková J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. [eds], *Květena České republiky* 8: 502–522, Academia, Praha.
- Kubát K. (2010b): *Orchis L.* – vstavač. – In: Štěpánková J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. [eds], *Květena České republiky* 8: 524–540, Academia, Praha.
- Lustyk P. (2002): *Epipactis albensis* Nováková & Rydlo. – In: Hadinec J., Lustyk P. & Procházka F. [eds], *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae I*, *Zprávy České botanické společnosti* 37: 72–73.
- Mruzíková Z. (2008): Floristicko-fytogeografická studie Osoblažska. – Ms. – Bakalářská práce. [Depon. in: Jihočeská univerzita, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, České Budějovice.]
- Mruzíková Z. (2011): Floristická studie Osoblažského výběžku. – Ms. – Diplomová práce. [Depon. in: Univ. Hradec Králové, Přírodovědecká fakulta, Katedra biologie, Hradec Králové.]
- Mruzíková Z. & Hlisenkovský D. [eds] (2014): Výsledky floristického minikurzu Moravskoslezské pobočky ČBS po Osoblažsku (7.–9. června 2013). – *Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 3*, Příloha 1 (in press).
- Neuhäusl R. & Neuhäuslová-Novotná Z. (1969a): Floristický materiál ke květeně Moravy II. – *Zprávy Československé botanické společnosti* 4: 29–47.
- Neuhäusl R. & Neuhäuslová-Novotná Z. (1969b): Floristický materiál ke květeně Moravy III. – *Zprávy Československé botanické společnosti* 4: 86–105.
- Quitt E. (1971): Klimatické oblasti Československa. – Geografický ústav ČSAV, Brno.
- Pečinka A. & Dočkalová Z. (2004): Poznámky k rozšíření některých kriticky a silně ohrožených rostlin květeny ČR. – *Zprávy České botanické společnosti* 39: 411–420.
- Sedláčková M. & Plášek V. [eds] (2005): Červený seznam cévnatých rostlin Moravskoslezského kraje (2005). – *Časopis Slezského zemského muzea, série A*, 54: 97–120.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], *Květena České socialistické republiky* 1: 103–121, Academia, Praha.
- Veselý J. (1954): Příspěvek ke květeně Osoblažska. – *Přírodovědecký sborník Ostravského kraje* 15: 66–75.
- Vicherek J. (1960): Poznámky ke květeně Slezska II. – *Přírodovědný časopis slezský* 21: 443–446.
- Vicherek J. (1962): Poznámky ke květeně Slezska. – *Přírodovědný časopis slezský* 23: 273–285.
- Vozárová M. & Sutorý K. (2001): Index herbariorum Reipublicae bohemicae et Reipublicae slovacae. – *Zprávy České botanické společnosti* 36, Příloha 2001/1: 1–95.
- Zázvorka J. (2010): *Platanthera L. C. M. Richard.* – In: Štěpánková J., Chrtek J. jun. & Kaplan Z. [eds], *Květena České republiky* 8: 486–492, Academia, Praha.
- www1 – Mapa přírodních lesních oblastí ČR – URL: <http://www.uhul.cz/nase-cinnost/oblastni-plany-rozvoje-lesu/prirodni-lesni-oblasti-plo> (navštíveno 20. 1. 2014).